

'Hıdırellez' UNESCO listesi yolunda

Yaşam / 04/05/2010

Hıdırellez'in UNESCO'nun 'İnsanlığın Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi'ne alınması amacıyla 12 ülkenin katılımıyla çalıştay düzenlenecek.

Sağlık, bereket, bolluk, şans, kısmet gibi dileklerin gerçekleşeceği, uğursuzlukların sona ereceği gün olduğuna inanılan Hıdırellez'in UNESCO'nun 'insanlığın somut olmayan kültür mirası listesine' alınması amacıyla Türkiye'nin önderliğinde, 12 ülkenin katılımıyla çalıştay düzenlenecek.

UNESCO tarafından 2003'te kabul edilen, Türkiye'nin de 2006'da taraf olduğu "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" kapsamında, "Hıdırellez", somut olmayan kültür mirası listesine girmeye hazırlanıyor.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Mahmut Evkuran, konuyla ilgili, sözleşmede vurgulanan en önemli konulardan birinin somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini güvence altına almak olduğunu söyledi.

İnsanlığın sözlü ve somut olmayan kültürel mirasının başyapıtları arasında yer alan "Meddahlık"ın 2003 , "Mevlevi Sema Törenleri"nin 2005 yılında listeye dahil edildiğini anımsatan Evkuran, 2009

yılında da "Karagöz" ve "Aşıklık Geleneği" konularında iki ulusal dosya sunulduğunu ve dosyaların onaylandığını bildirdi.

SEMAH VE KIRKPINAR 2010 ADAYLARI

Listeye alınan "Nevruz" konusunda da Türkiye'nin Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Pakistan, Özbekistan ile birlikte çoklu dosya sunumuna katıldığını anlatan Evkuran, şunları kaydetti:

"Semah, geleneksel sohbet toplantıları ve Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali konulu unsurların 2010 yılı aday dosyaları arasında yer alıyor.

Çalışmaları devam eden nazar boncuğu, tören keşkeği geleneği ve aşure 2011 yılı aday dosyaları arasında olacak.

Bu yıl ayrıca Hıdırellez konusunda çoklu dosya sunmayı planlıyoruz. Türkiye'nin önderliğinde 12 ülkeyi davet ettiğimiz Hıdırellez Çalıştayı yarın Ankara'da başlayacak 2 gün sürecek. Geleneğin sürdürüldüğü diğer ülkelerle birlikte ortak dosya sunulması öngörülmüş olup, Suriye, İran, Irak, Makedonya, Bosna-Hersek, Sırbistan-Karadağ, Moldova, Bulgaristan, Kosova, Romanya ve Yunanistan davet edilmiştir.

Çalıştayda ülke temsilcilerinin katılımıyla UNESCO'ya sunulacak dosya hazırlanacak ve bakanlığımızın koordinatörlüğünde tercüme edilecek. Ekim ayında görsel materyallerle ve ilgili belgelerle UNESCO'ya gönderilecek."

HIDIRELLEZ GELENEĞİ

Doğanın canlanması, soğuk kışın geride bırakılması anlamına gelen bahar ya da yaz mevsiminin gelişi yıllardır törenlerle kutlanırken, doğadaki mevsimsel döngüde kış ölümü, ilkbahar ise dirilişi ve yaşamı simgeliyor.

İnsanlar için ümit, sağlık, mutluluk ve başarı beklentileriyle dolu günlerin başlaması olarak kabul edilen "Hıdırellez", başka bir görüşe göre Hızır ile İlyas peygamberlerin bulunduğu gündür. Türkler arasında eskiden kullanılan takvimde bir yıl Hızır ve Kasım günleri olarak iki ana bölüme ayrılır. Takvime göre, "Hıdırellez" 6 Mayısı rastlamaktadır.

Anadolu'da yaygın olan inanca göre Hızır karalarda dolaşan ve bereket getiren bir peygamber, İlyas ise denizlerin hakimidir. Yıl boyunca biri karalarda biri denizlerde gezerek kendilerine yüklenen görevleri yerine getiren bu iki peygamberin, her yıl 6 Mayıs günü buluşması suyla toprağın birleşmesini de simgeler.

Hızır, halk inancında darda kalanların, başı sıkışanların yardımına koşan, insanlara bereket ve iyilik getiren ölümsüz bir nebi veya veli olarak betimlenir.

"HIZIR VE İLYAS PEYGAMBERLERİN BİR ARAYA GELDİĞİ GÜN"

Anadolu'nun birçok yöresinde farklılık gösterse de Hıdırellez gecesini tutulan dileklerin gerçekleşeceğine, hastaların iyileşeceğine, uğursuzlukların sona ereceğine, sorunlara çözüm bulunacağına, kismetin açılacağına, bereketin artacağına inanılır.

Günümüzde büyük şehirlerde daha az olmakla birlikte kasaba ve köylerde Hıdırellez'e ciddi bir şekilde hazırlanılır. Evlerin içi, bahçeler temiz olmak zorundadır çünkü Hızır'ın evleri ziyaret edeceğine inanılır. Hıdırellez de giyim, kuşam, yiyecek ve içecek verilen önem ve kuzu kurban edilmesi hemen her yerde gözlemlenir.

Anadolu'da Hıdırellez törenleri ağaçlık ve yeşillik yerlerde yapılır. Bu gibi yerlerde çoğu zaman dere, göl ve su kaynakları mevcuttur. Kimi zaman da türbe ve ziyaret yerlerinin etrafında toplanılabilir. Bu özellikleri taşıyan yerlere Hıdırellezin kutlandığı yer anlamında Hıdırlık adı

verilmektedir.

Hızır'ın şifa dağıtıcı ve sağlığa kavuşturucu niteliklerine duyulan inancın etkisiyle, Hıdırellez gününde mutlaka kuzu kesilir ve kuzu etiyle yapılmış yemekler yenir. Şifa ve sağlık bulma taleplerine dönük olarak yapılan başka bir uygulama ise ateşten atlamaktır. Evlerdeki eski eşyalar ve çalı çırpıyla yakılan ateşler üzerinden tekerlemeler ve dualar söylenerek birkaç kere atlanır. Hıdırellez günü yakılan bu ateşe "Hıdırellez Ateşi" denir. Böylece yıl boyunca hastalığa yakalanılmayacağına, hastalananların şifa bulacağına inanılır.

Hıdırellez gecesi Hızır'ın yeryüzünde gezindiği ve dokunduğu yerlere feyiz ve bereket vereceği inancı çok yaygındır. Bu nedenle evlerdeki yiyecek ve içecek kaplarının, ambarların, cüzdanların ağzı bir gece boyunca açık bırakılır.

Mal, mülk edinmek isteyenler, genellikle oturdukları evin bahçesine inerek toprak üzerinde istedikleri şeyin küçük bir maketini yaparlar. Kimi zaman da dileklerin Hızır'a ulaşması için istenilen şeyler küçük bir kağıda yazılarak bir akarsuya veya denize atılır.

Anadolu'daki Hıdırellez kutlamalarında talih açmaya ve kısmet talebine yönelik olarak bazı uygulamalar da vardır. Bunlardan biri de bir tür baht açma oyunu olarak adlandırılabilen "mantufar" geleneğidir.

Geleceğe yönelik niyet tutmak, talih ve kısmet açtırmak isteyen genç kız ve kadınlardan yüzük, küpe gibi eşyalarını çömleğe atmaları istenir. Bu çömleğin üzerine su eklenerek ağzı kapatılır. Kapalı çömlek bir gece boyunca bir gül ağacının dibinde bekletilir. Ertesi günü bir araya toplanan kadınlar, çömleği ortaya koyarak maniler eşliğinde eşyaları çıkarmaya başlarlar. Bu anlamda Hıdırellez kutlamaları halk müziğinin ve halk edebiyatı örneklerinin yaşatılıp zenginleştirilmesi açısından toplumsal farkındalığın sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. (aa)